

**Ενδεικτική εφαρμογή της μεθοδολογίας ανάπτυξης του ερμηνευτικού σχολίου
στο κείμενο του
Ηλία Α. Παπαμόσχου «Πολωνός ελαιοχρωματιστής».**

Κείμενο 2

Ηλίας Α. Παπαμόσχος, «Πολωνός ελαιοχρωματιστής»

Ο Φούτης ήρθε στην Ελλάδα στα τέλη της δεκαετίας του '70. Έμαθε το ποτό από έφηβος στην Πολωνία, όταν εργάστηκε, ως μαθητευόμενος, σε μεγάλο συνεργείο, που δούλευε σ' ένα πανύψηλο κτίριο στο κέντρο της Βαρσοβίας. Στα διαλείμματα ο πρωτομάστορας τον έστελνε να αγοράσει βότκα • κάθονταν έπειτα όλοι πάνω στη στέγη και την πίνανε αγναντεύοντας τα υπερώα της πολωνικής πρωτεύουσας. Χρόνια μετά, κάποια βραδιά, έκλεψε με τους φίλους του ένα βαρέλι καθαρό οινόπνευμα. Το ξημέρωμα τον βρήκε στο σαλόνι του σπιτιού του να παριστάνει τον πιανίστα μπρος στο καλοριφέρ. Ο Φούτης γνώρισε του καλλιτέχνη τα βάσανα, τους κόπους και τις στερήσεις του αθλητή, αφού δούλεψε ένα φεγγάρι χορευτής στην Όπερα της Βαρσοβίας κι έπαιξε επαγγελματικό μποξ-κατηγορία πτερού. Του άρεσε συχνά να αναπολεί το μποέμικο κλίμα της Βαρσοβίας. «Εκεί οι γυναίκες δίνονται με τα μάτια», έλεγε. Είχε κάτι το ασκητικό η όψη του Φούτη, το λιπόσαρκο κι άτριχο κεφάλι του φώλιαζε σαν αυγό μες στα πυκνά του γένια. Κάπνιζε Γιόζεφ Κουντέλκα, Καρέλια κασετίνα και χάριζε τη γελοιογραφία που έχει μέσα το πακέτο στα παιδιά, κι έβηχε έναν βήχα κούφιο, σαν ψεύτικο, σκεπάζοντας πάντα το στόμα με τη μεγάλη χούφτα του. Τα νύχια του τότε, σαν περασμένα με βερνίκι, έλαμπαν. Έτρωγε πάντα σαν πουλάκι (λίγο ψωμί, λίγο τυρί, δυο φέτες ζαμπόν) κι έπινε σαν άλογο. Δεν έμενε στην πόλη. Από το χωριό ερχόταν κάθε πρωί με τα πόδια, τρέχοντας • το βράδυ, αν ήταν νηφάλιος, έτρεχε πάλι, ειδικά ελπίδα έπαιρνε ταξί. Κι έπειτα ρίχνοντας τσίπουρο σε πηγάδι χωρίς πάτο, βούλιαζε στις βραζιλιάνικες σειρές.

Κάποτε ήταν να βάνει την ταμπέλα ενός μαγαζιού και χρειάστηκε μια σκάλα ψηλή για ν' ανεβεί, σε ρινγκ άλλο είδους όπως φάνηκε ύστερα. Πλαγιάσανε τη σκάλα. Η βάση της έβγαινε αρκετά μες στον δρόμο, που ήταν πολύ στενός. Όποτε ερχόταν αμάξι, δεν έκοβε πολύ και περνούσε σύρριζα από τη σκάλα. «Κανείς δεν μου κρατάει!...» έλεγε κάθε λίγο κλαψουρίζοντας ο Φούτης, κι ενώ τα χάχανα έδεναν με τον βόμβο των μηχανών, εκείνος συνέχιζε, με βλέμμα θολό και πυρετικό συνάμα, να απλώνει τη γαλάζια μπογιά στην ταμπέλα, θυμίζοντας μοναχό που ιστορεί ουρανό για να δραπετεύσει.

Διαδικασία

1. *Να διατυπώσετε το ερμηνευτικό σας σχόλιο για το αφήγημα. Ποια είναι η δική σας άποψη σχετικά; (150-200 λέξεις)*
- ή
2. *Αξιοποιώντας στοιχεία του κειμένου (λ.χ. περιγραφές, αφηγηματικούς τρόπους κ.α.) να σχολιάσετε το θέμα / ερώτημα που πιστεύετε ότι θέτει το διήγημα αυτό κατά την κρίση σας. (150-200 λέξεις)*

Η

3. Ποιο είναι το ερώτημα που, κατά τη γνώμη σας, θέτει το κείμενο; Ποια είναι η απάντηση του κειμένου/ του ήρωα κ.λπ.; Ποια είναι η δική σας απάντηση; (150-200 λέξεις)

Η

4. Ποιο θεωρείτε ότι είναι το κρίσιμο θέμα που προκύπτει από τη στάση του ήρωα στο μικροδιήγημα και ποια είναι η δική σας τοποθέτηση έναντι μιας τέτοιας στάσης;

1ο στάδιο: Προσεκτική ανάγνωση και ανίχνευση των προσδοκώμενων προθέσεων του συγγραφέα μέσα από σκόπιμες ενδείξεις.

Τι παρατηρούμε στο συγκεκριμένο κείμενο:

- Την αναδρομή στο παρελθόν στην οποία αισθητοποιείται :
 - α) Η ζωή του ήρωα στην Πολωνία και τα νεανικά του χρόνια («Έμαθε το ποτό...πρωτεύουσας»)
 - β) Ο εθισμός του στην κατανάλωση αλκοόλ («Έμαθε το ποτό...», «ν' αγοράσει βότκα», «βαρέλι καθαρό οινόπνευμα»)
 - γ) Η πολυκύμαντη ζωή του (καλλιτέχνης, χορευτής, αθλητής)
- Αξιοπρόσεχτη είναι και η περιγραφή της ασκητικής όψης και του σώματος του ήρωα με σχήματα λόγου και εικόνες («Είχε κάτι το ασκητικό...»)
- Αντιληπτή γίνεται η θαμιστική αφήγηση των συνηθειών του στην ζωή του στην Ελλάδα σε χρόνο παρατατικό ώστε να αποδοθεί το κλίμα μέσα στο οποίο γενικότερα διαβίωνε («Κάπνιζε...βραζιλιάνικες σειρές»)
- Αισθητή μπορεί να γίνει και η αντίθεση ανάμεσα στο νοσταλγικό παρελθόν της μποέμικης ζωής του στη Βαρσοβία («...να αναπολεί το μποέμικο κλίμα της Βαρσοβίας...») και στη ζωή του ελαιοχρωματιστή που βιώνει στο παρόν του.
- Σημαντικό ακόμα φαίνεται και το περιστατικό με τη σκάλα («Κάποτε....να δραπετεύσει») καθώς και η συμβολική του διάσταση.
- Η απόδοση των λόγων του ήρωα σε ευθύ λόγο σε δύο περιπτώσεις εκ των οποίων η μία έχει συμβολικό περιεχόμενο («Κανείς δε μου κρατάει!...»)
- Η κυριαρχία του γ' ενικού προσώπου και η έλλειψη διαλογικών μερών που χαρακτηρίζει το κείμενο.
- Άξια παρατήρησης είναι η παρομοίωση του ήρωα με μοναχό που ιστορεί ουρανό για να δραπετεύσει. («...θυμίζοντας...για να δραπετεύσει.»)

2ο στάδιο: Κατανόηση και ερμηνεία του κειμένου μέσα από τις παραπάνω ενδείξεις.

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία της αφήγησης, κατανοούμε ότι πρόκειται για έναν (αντι)ήρωα εγκλωβισμένο στις επιλογές του και στο κοινωνικό του περιβάλλον. Συγκεκριμένα, η πολυάσχολη ζωή του στο παρελθόν με τις συχνές αλλαγές επαγγέλματος και η ροπή του στο αλκοόλ φανερώνουν έναν άνθρωπο που δεν έχει καταφέρει να ικανοποιηθεί ή να στεριώσει μέσα από τις επιλογές του και «παραδίνεται» στην ασημαντότητα που βιώνει, όπως δείχνουν τα παρακάτω:

- Η ροπή του προς το αλκοόλ με την παρομοίωση «έπινε σαν άλογο» και οι μεταφορές «έριχνε τσίπουρο σε πηγάδι», «βούλιαζε στις βραζιλιάνικες σειρές», οι οποίες αισθητοποιούν τον εθισμό σε μια μορφή διασκέδασης που περισσότερο μοιάζει με διαφυγή από την ανούσια καθημερινότητα την οποία βιώνει και με την οποία συμβιβάζεται.
- Η περιγραφή του ως «ασκητή» («Είχε κάτι το ασκητικό επάνω του...») και ως μοναχού στο τέλος του κειμένου («μοναχό που ιστορεί...») τεκμηριώνουν την άποψη ότι πρόκειται για έναν άνθρωπο που δεν κατάφερε να αισθανθεί κοινωνικά αποδεκτός και να αποκτήσει μια αρεστή και στον ίδιο κοινωνική ταυτότητα στη χώρα που μετανάστευσε.
- Το παράπονό του που αποδίδεται σε ευθύ λόγο στην άβολη και ανεπιθύμητη θέση που βρίσκεται πάνω στη σκάλα («Κανείς δε μου κρατάει!...») συμβολίζει την απουσία στηριγμάτων που θα επιθυμούσε να έχει από το κοινωνικό περιβάλλον της χώρα στην οποία ζει ως μετανάστης, τη στέρηση των ευκαιριών που θα ήθελε να είχε και την αδρανοποίησή του.
- Το άπλωμα της μπογιάς πάνω στη σκάλα και η παρομοίωσή του με μοναχό που «ιστορεί ουρανό για να δραπετεύσει» φανερώνουν την επιθυμία διαφυγής του από τη δυσάρεστη, τελματώδη καθημερινότητα.
- Η περιληπτική σχηματοποίηση (θαμιστική αφήγηση) των επαναλαμβανόμενων πράξεών του στην Ελλάδα («κάπνιζε», «έβηχε», «χάριζε», «έτρωγε», «έπινε») αναδεικνύουν την παγίωση ενός προτύπου ζωής στην οποία ο (αντι)ήρωας δείχνει να αναλώνεται σε ανούσιες και μη δημιουργικές συνήθειες.

3^ο στάδιο: Διατύπωση του ερμηνευτικού σχολίου

Ενδεικτικό Θέμα: Από τα παραπάνω διαφαίνεται ότι θέμα του μικροδιηγήματος είναι η μοναχική ζωή ενός ταπεινού ανθρώπου που ζει μακριά από τη χώρα του, στην οποία ήταν δραστήριος, επικοινωνιακός, με ετερόκλιτα ταλέντα και προτιμήσεις, ενώ ξένος στην ξένη χώρα βιώνει μια μοναχική σχεδόν ασκητική ζωή μέσα στα εγκόσμια. Η απουσία επικοινωνίας με τους ανθρώπους, που αναδεικνύεται μέσα από την έλλειψη διαλόγου και με αποκλειστική χρήση τριτοπρόσωπης αφήγησης και περιγραφής, τον μετατρέπει σε ένα παθητικό θεατή της ζωής. Η προσφιλή συνήθεια της κατανάλωσης ποτού, που διδάχθηκε από τους οικείους του στη Βαρσοβία, στην Ελλάδα μετατρέπεται σε διέξοδο από τη μίζερη και αδιάφορη ζωή του, την οποία στωικά και παθητικά υπομένει. Η μονοτονία της καθημερινότητας του, αλλά και η ρουτίνα του, φαίνονται από τη χρήση του επιρρήματος «πάντα», της φράσης «κάθε πρωί» και των ρημάτων σε παρατατικό (ερχόταν, έτρεχε, έπαιρνε ταξί, βούλιαζε στις βραζιλιάνικες σειρές), που χρησιμοποιούνται για να περιγραφούν οι νέες του συνήθειές του μακριά από την πόλη και τους ανθρώπους. Η περιγραφή του ήρωα θυμίζει μια ασκητική μορφή, όπως και οι διατροφικές του συνήθειες. Η εικόνα του ελαιοχρωματιστή να αναδύεται μέσα στο μπλε του «ουρανού» που ο ίδιος υπομονετικά ζωγραφίζει, αναδεικνύει την ενδόμυχη ανάγκη του -παρά την εν γένει παθητική του στάση- να βρει λύτρωση από τη μίζερη και μοναχική του ζωή. (210 λέξεις)

Ενδεικτικό κρίσιμο ερώτημα:

Το ερώτημα που τίθεται στο κείμενο είναι κατά πόσο ο κοινωνικός περίγυρος μπορεί να καθορίσει τον τρόπο ζωής ενός ανθρώπου και πώς μπορεί η κοινωνία, η σκληρότητα

της πραγματικότητας και ο καθημερινός αγώνας για επιβίωση να επιδράσουν στη ψυχή ενός ανθρώπου και να καθορίσουν τις επιλογές του.

4^ο στάδιο: Τεκμηρίωση με κειμενικά στοιχεία

- Η απόδοση του λόγου-παραπόνου του σε ευθύ λόγο («Κανείς δε μου κρατάει!...»)
- Τα σχήματα λόγου που αποδίδουν συνήθειές του
- Το συμβολικό τέλος με την παρομοίωση αυτού καθώς αναζητά διέξοδο εγκλωβισμένος σε μια δυσμενή κατάσταση
- Η θαμιστική αφήγηση

5^ο στάδιο: Προσωπική στάση

Δεδομένου του εγκλωβισμού του ήρωα σε μια ζωή την οποία είτε ο ίδιος επέλεξε είτε οι συνθήκες τη διαμόρφωσαν, η τοποθέτηση του μαθητή μπορεί να έχει δύο βασικές κατευθύνσεις απέναντι στις οποίες, καλό είναι να διατυπωθούν αντίστοιχα και επιφυλάξεις ώστε να είναι πιο συγκροτημένες:

Αποδοχή, κατανόηση και δικαιολόγηση της στάσης του ήρωα:

- Ο ήρωας πιθανόν να μην έχει την ευκαιρία να αναδείξει τις ικανότητές του σε μια ξένη χώρα (χορός, αθλητισμός)
- Δεν στηριζόταν από κανέναν ώστε να αλλάξει τη ζωή του, οπότε παρέμεινε στο επάγγελμα του ελαιοχρωματιστή
- Πρόκειται για έναν οικονομικό μετανάστη η «διαφορετικότητα» του οποίου ίσως επηρέαζε τους ντόπιους που τον κρατούσαν σε απόσταση ή γελούσαν μαζί του.
- Ωστόσο, η μοιρολατρική αντιμετώπιση, η αποδοχή της αποτυχίας και η μετάθεση των ευθυνών για την κατάληξή του (“Δε με κρατάει κανείς!...”) δεν είναι η λύση στα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο ήρωας.

Απόρριψη της στάσης του ήρωα και της στάσης ζωής που εκπροσωπεί:

- Ο ίδιος δεν φαίνεται να αντιμετωπίζει δραστικά την καθημερινότητά του, αν και ονειρεύεται μian άλλη ζωή.
- Αντιδρά πολύ «αναιμικά» στον τρόπο που τον μεταχειρίζονται οι άλλοι.
- Ωστόσο, μια μεταστροφή τρόπου ζωής δεν είναι πάντα εύκολο να συμβεί, καθώς η δύναμη της συνήθειας και το κοινωνικό πλαίσιο ασκούν τεράστιες πιέσεις στον άνθρωπο.